

Sag C-243/20

Sammendrag af anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 98, stk. 1, i Domstolens procesreglement

Dato for indlevering:

5. juni 2020

Forelæggende ret:

Polymeles Protodikio Athinon (Grækenland)

Afgørelse af:

5. maj 2020

Sagsøgere:

DP

SG

Sagsøgt:

Trapeza Pireos AE

Hovedsagens genstand

Søgsmål med påstand om, at visse kontraktvilkår i en bankaftale indgået med forbrugere erklæres for urimelige

Genstand og retsgrundlag for anmodningen om præjudiciel afgørelse

Artikel 267 TEUF, fortolkningen af direktiv 93/13/EØF

Præjudicielle spørgsmål

- 1) Skal artikel 8 i direktiv 93/13/EØF, ifølge hvilken medlemsstaterne kan vedtage strengere bestemmelser for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne, fortolkes således, at en medlemsstat kan undlade at gennemføre direktiv 93/13/EØF's artikel 1, stk. 2, i sin nationale retsorden

og tillade domstolsprøvelsen af kontraktvilkår, der afspejler bindende eller deklatoriske love eller administrative bestemmelser?

- 2) Kan det antages, at artikel 1, stk. 2, første og andet punktum [o.a.: andet punktum findes ikke i den danske version af direktiv 93/13], i direktiv 93/13/EØF, selv om bestemmelsen ikke udtrykkeligt er blevet gennemført i den hellenske retsorden, alligevel indirekte er blevet vedtaget i overensstemmelse med indholdet af direktivets artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1, således som den er blevet gennemført ved bestemmelsen i artikel [2], stk. [6], i lov nr. 225[1]/1994?
- 3) Omfatter begrebet urimelige kontraktvilkår og deres rækkevidde, således som de er defineret i bestemmelserne i artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13/EØF, undtagelsen i direktivets artikel 1, stk. 2, første og andet punktum [o.a.: andet punktum findes ikke i den danske version af direktiv 93/13]?
- 4) Kan et kontraktvilkår i en kreditaftale indgået mellem en forbruger og et kreditinstitut, der afspejler indholdet af en deklatorisk bestemmelse i den nationale lovgivning, gøres til genstand for vurdering af, hvorvidt de generelle kontraktvilkår er urimelige i henhold til bestemmelserne i direktiv 93/13/EØF, såfremt dette kreditvilkår ikke har været genstand for individuel forhandling?

Anførte EU-retlige forskrifter

Rådets direktiv 93/13/EØF af 5. april 1993 om urimelige kontraktvilkår i forbrugeraftaler (EFT 1993, L 95, s. 29), især artikel 1, stk. 2, og artikel 8

Anførte nationale forskrifter

Artikel 291 i den borgerlige lovbog: »Med hensyn til en økonomisk gæld i udenlandsk valuta, som skal betales i Grækenland, har skyldneren ret til at betale i national valuta på grundlag af den på betalingsdatoen og -stedet gældende kurs for den udenlandske valuta, medmindre andet er aftalt.«

Lov nr. 2251/1994, Forbrugerbeskyttelse (FEK A' 191, med ændringer), især artikel 2, stk. 6.

Kort fremstilling af de faktiske omstændigheder og retsforhandlingerne i hovedsagen

- 1 Den 3. september 2004 indgik sagsøgerne, i egenskab af låntagere, og sagsøgte, i egenskab af långiver, en aftale om annuitetslån, hvormed sagsøgte bevilgede sagsøgerne et boliglån på 100 000,00 EUR med en samlet løbetid på 30 år.

Låneaftalen fastsatte, at rentesatsen skulle være variabel og beregnet på grundlag af interbankrenten EURIBOR 360 dage pr. år.

- 2 I starten af 2007 foreslog sagsøgte, gennem sine ansatte, sagsøgerne at ændre låneaftalen og konvertere lånevalutaen fra euroen til schweizerfrancen (CHF) henset til, at rentesatsen LIBOR var markant lavere end EURIBOR, hvorfor den månedlige omkostning for tilbagebetaling af lånet ville mindskes.
- 3 Således indgik parterne den 26. marts 2007 en tillægsaftale om ændring af den oprindelige låneaftale, hvormed lånevalutaen blev konverteret fra euroen til schweizerfrancen. I denne tillægsaftale blev det aftalt, at lånets restgæld, som den 26. marts 2007 var på 95 726,36 EUR, skulle konverteres til schweizerfranc den 17. april 2007. Endvidere aftalte parterne en fast årlig rentesats på 3,65% i de første tre år og efterfølgende en variabel rentesats beregnet på grundlag af interbankrenten LIBOR schweizerfranc 360 dage pr. år.
- 4 Den 25. juni 2007 aftalte parterne en ny ændring af den samme låneaftale, ifølge hvilken restgælden, som den 16. juni 2007 var på 95 362,84 EUR, skulle konverteres til schweizerfranc den 17. juli 2007 i overensstemmelse med de vilkår og aftaler, som i detaljer var oplyst i den ovennævnte ændringsaftale. Ifølge denne nye ændringsaftale aftalte parterne en fast årlig rentesats på 3,9% i de første tre år og efterfølgende en variabel rentesats beregnet på grundlag af interbankrenten LIBOR schweizerfranc 360 dage pr. år.
- 5 Kontraktvilkår 4.5 i den ovennævnte ændringsaftale er affattet således:

»Låntageren tilbagebetaler lånet enten i schweizerfranc eller i den tilsvarende værdi (modværdi) i euro af værdien i schweizerfranc opgjort på grundlag af den vekselkurs på datoen for betaling af afdraget, som fremgår af interbankvalutamarkedet. Denne kurs vil være højere end bankens aktuelle salgskurs for schweizerfrancen, som angives i Den daglige bulletin over Bankens vekselkurser.«
- 6 Kontraktvilkår 8.1, stk. 3, i den samme ændringsaftale fastsætter bl.a., at »[i] tilfælde af opsigelse af låneaftalen har banken, ud over de i denne aftale nævnte virkninger, ligeledes mulighed for (men ikke pligt til) at konvertere den restgæld, som endnu ikke er forfaldet, til euro på grundlag af bankens aktuelle salgskurs for schweizerfrancen, således som den fremgår af Den daglige bulletin over Bankens vekselkurser, på datoen for konvertering i euro af hele gælden og hertil at pålægge morarenter efter bankens aktuelle rentesats for boliglån, ud over fortjenstmargen og afgiften i henhold til lov nr. 128/1975, med et tillæg på 2,5 procentpoint. Hvis højere morarentesatser gælder, anvendes disse«.
- 7 Indtil år 2015 blev de månedlige låneafdrag betalt på regelmæssig vis, og sagsøgerne var overbevist om, at lånets hovedstol formindskedes successivt med betalingen af de månedlige afdrag.

- 8 Ifølge sagsøgerne bevirkede anvendelsen af de ovennævnte kontraktvilkår og pligten til at tilbagebetale lånet på grundlag af vekselkursen på tidspunktet for betaling af afdragene, at de havde tilbagebetalt et beløb på i alt 98 298,62 EUR, hvorimod sagsøgte den 17. april 2018 meddelte, at deres restgæld var på 87 858,78 EUR alene for lånets hovedstol.
- 9 På denne baggrund anlagde sagsøgerne den 17. september 2018 sag ved Polymeles Protodikio Athinon (retten i første instans i civile sager i Athen, Grækenland) med påstand om bl.a. erklæring af, at de nævnte aftaler om ændring af låneaftalen er urimelige i henhold til artikel 2, stk. 6 og 7, i lov nr. 2251/1994 og artikel 281 i den borgerlige lovbog, hvorefter misbrug af rettigheder er forbudt.

De væsentligste argumenter, der anføres af hovedsagens parter

- 10 Sagsøgerne har gjort gældende, at de aldrig blev oplyst om valutarisikoen inden for rammerne af sagsøgtets oplysningspligt både forud for eller i forbindelse med aftaleindgåelsen, til trods for at de ikke havde den nødvendige viden til at forstå denne risiko. De har anført, at de besluttede at indgå låneaftalen i schweizerfranc på forslag af en ansat i banken, som præsenterede denne form for lån som det gunstigste tilbud henset til den lave rentesats, uden at den ansatte advarede dem om den fare for udsving i vekselkursen, som var skjult i denne aftale, selv om han vidste, at sagsøgerne ikke havde indtægter i schweizerfranc. Som følge af udsving i vekselkursen mellem schweizerfrancen og euroen var en betydelig andel af de månedlige afdrag gået tabt, men hvis de ansatte i banken havde oplyst sagsøgerne om overvæltningen af valutarisikoen og konsekvenserne heraf, ville sagsøgerne aldrig have indgået den omhandlede aftale.
- 11 Sagsøgerne har gjort gældende, at de omtvistede kreditvilkår (4.5 og 8.1, stk. 3) i låneaftalen, hvorefter sagsøgerne skal opfylde deres forpligtelser over for banken enten i den fastsatte valuta eller i euro på grundlag af den aktuelle salgskurs for valutaen opgjort på datoen for betaling af ethvert afdrag, er urimelige og derfor ugyldige ipso jure i medfør af artikel 2 i lov nr. 2251/1994. Først og fremmest er det uklart og uforståeligt, af hvilken økonomisk grund dette kontraktvilkår er blevet indført, og hvilke økonomiske følger det har for det samlede beløb, som skal tilbagebetales, med den konsekvens, at kontraktvilkåret strider mod gennemsigtighedsprincippet. Endvidere er dette kontraktvilkår ikke tilstrækkeligt klart med hensyn til kriterierne for udsving af afdragene og hovedstolen, således at banken på ethvert tidspunkt kan fastsætte disse ensidigt, uden at banken på forhånd er bekendt med de specifikke og rimelige kriterier, der fra gang til gang anvendes til at fastlægge vekselkursen.

Kort fremstilling af begrundelsen for forelæggelsen

- 12 Sagsøgerne har nedlagt påstand om bl.a. erklæring af, at ændringsaftalerne er ugyldige på grund af deres urimelige karakter, især fordi kontraktvilkårene 4.5 og

8.1, stk. 3, er urimelige. Disse kontraktvilkår afspejler i det væsentlige bestemmelsen (af deklatorisk karakter) i artikel 291 i den borgerlige lovbog. I den foreliggende sag skal det følgelig fastslås, om den forelæggende ret kan vurdere, hvorvidt disse kontraktvilkår er urimelige. Den i hovedsagen relevante retlige ramme for denne vurdering omfatter på den ene side bestemmelserne i direktiv 93/13 og på den anden side bestemmelserne i lov nr. 2251/1994, som har gennemført direktivet i den hellenske retsorden. Det skal bemærkes, at gennemførelsen af direktivet i den hellenske retsorden ikke udtrykkeligt har omfattet bestemmelsen i direktivets artikel 1, stk. 2, hvorefter kontraktvilkår, der afspejler bindende (eller deklatoriske) love eller administrative bestemmelser, ikke kan gøres til genstand for vurdering af, hvorvidt de er urimelige.

- 13 I hellensk retspraksis findes afvigende holdninger angående spørgsmålet om, hvorvidt den ovennævnte undtagelse i artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13, selv om den ikke udtrykkeligt er blevet indført i den hellenske retsorden, kan anses for at være gennemført gennem fortolkning, med den konsekvens, at urimeligheden af et kontraktvilkår i en låneaftale, der afspejler en lovbestemmelse, nærmere bestemt bestemmelsen i artikel 291 i den borgerlige lovbog, ikke kan gøres til genstand for vurdering.
- 14 I dom nr. 4/2019, afsagt af Arios Pagos (øverste domstol i civile sager og straffesager, Grækenland) i plenum, fandt flertallet i dommerkollegiet, at selv om denne undtagelse ikke er blevet gennemført i den nationale retsorden ved en specifik og udtrykkelig lovbestemmelse, skal den alligevel anses for at være indført i retsordenen på grundlag af en EU-konform fortolkning. Faktisk bestemmer artikel 2, stk. 6, i lov nr. 2251/1994 følgende: »Almindelige forretningsvilkår, som bevirker en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren, er forbudt og ugyldige. Det vurderes, om et almindeligt kontraktvilkår er urimeligt, under hensyn til hvilken type varer eller tjenesteydelser aftalen omfatter, formålet med aftalen, alle på tidspunktet for aftalens indgåelse foreliggende specifikke omstændigheder samt alle andre vilkår i aftalen eller i en anden aftale, som hænger sammen med denne.« For at et almindeligt forretningsvilkår skal være urimeligt i medfør af lov nr. 2251/1994, skal det bevirke »en betydelig skævhed i parternes rettigheder og forpligtelser ifølge aftalen til skade for forbrugeren«. Hvis vilkåret imidlertid afspejler en lovbestemmelse i den nationale retsorden, hvad enten denne er af bindende eller deklatorisk karakter, kan der pr. definition ikke være tale om en skævhed mellem aftaleparterne eller et urimeligt kontraktvilkår. I konsekvens heraf udelukkes et sådant vilkår pr. definition fra anvendelsesområdet for lov nr. 2251/1994. Heraf følger, at der i den konkrete situation er en gæld udtrykt i udenlandsk valuta, men at skyldneren har mulighed for at indfri sin gæld ved en anden ydelse end den oprindeligt fastsatte, herunder i lokal valuta på grundlag af den på betalingsdatoen og -stedet gældende kurs for den udenlandske valuta. Et kontraktvilkår af denne art i en låneaftale mellem en bank og en låntager afspejler faktisk indholdet af bestemmelsen i artikel 291 i den borgerlige lovbog, og derfor foreligger der hverken skævhed mellem aftaleparterne eller et urimeligt kontraktvilkår.

- 15 Den forelæggende ret har ved flertalsbeslutning dog tiltrådt mindretallets synspunkt i den ovennævnte dom afsagt af Arios Pagos (øverste domstol i civile sager og straffesager, Grækenland) i plenum. Ifølge dette synspunkt kan det end ikke gennem fortolkning lægges til grund, at undtagelsen i artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13, som ikke udtrykkeligt er blevet gennemført i den nationale retsorden ved lov nr. 2251/1994, omfattes af bestemmelsen i lovens artikel 2, stk. 6. Hvis den nationale lovgiver havde haft til hensigt at gennemføre denne bestemmelse, ville den have gjort det specifikt og udtrykkeligt, og under alle omstændigheder skal undtagelser fra reglen (om, at alle almindelige forretningsvilkår skal gøres til genstand for vurdering af, hvorvidt de er urimelige) fortolkes strengt og restriktivt, således at denne regel ikke tilsidesættes. Dette begrundes med, at direktiv 93/13 har indført en delvis harmonisering, dvs. fastsat et minimumsindhold af de nationale lovgivninger om urimelige kontraktvilkår, således som det fremgår af 12. betragtning, idet medlemsstaterne inden for det område, der omfattes af dette direktiv, med hjemmel i artikel 8 kan vedtage eller bevare strengere bestemmelser, der er forenelige med Traktaten, for at sikre en mere omfattende beskyttelse af forbrugerne. Dette resultat opnås ved at undlade at gennemføre de af direktivets bestemmelser, som begrænser rækkevidden af forbrugerbeskyttelsen, som i tilfældet med bestemmelsen i artikel 1, stk. 2, som ikke er blevet gennemført i den nationale retsorden til trods for de senere ændringer i lov nr. 2251/1994. Da lovgiver bevidst har undladt at gennemføre undtagelsen i direktivets artikel 1, stk. 2, i den nationale retsorden, har direktivet hvad angår den undladte bestemmelse ingen horisontal direkte virkning mellem private parter, og den nationale retsorden kan ikke fortolkes i overensstemmelse med direktivets ånd og formål, fordi dette ville føre til en reduktion af den mere omfattende beskyttelse af forbrugerne, som lovgiver har forfulgt ved lov nr. 2251/1994 (ved at undlade at gennemføre undtagelsen i direktivets artikel 1, stk. 2), og derfor udgøre en uacceptabel fortolkning contra legem af national ret.
- 16 Den forelæggende ret er af den opfattelse, at der i den foreliggende sag hersker tvivl om fortolkningen af bestemmelserne i direktiv 93/13, nærmere bestemt hvorvidt bestemmelsen i direktivets artikel 1, stk. 2, finder anvendelse eller ej i det tilfælde, at denne bestemmelse ikke udtrykkeligt er blevet gennemført i den nationale retsorden, og i den konkrete situation den hellenske. Retten har derfor fundet det nødvendigt at forelægge Domstolen dette spørgsmål, fordi en sådan vurdering udgør et indledende spørgsmål som et led i bedømmelsen af, om kontraktvilkårene 4.5 og 8.1, stk. 3, i den omhandlede låneaftale er urimelige og derfor ugyldige. Såfremt det antages, at denne undtagelse ikke er blevet gennemført i den hellenske retsorden, kan den forelæggende ret erklære, at de ovennævnte kontraktvilkår er ugyldige, fordi de har urimelig karakter, mens retten ikke har denne mulighed, hvis denne undtagelse kan anses for at være faktisk gennemført gennem fortolkning i den hellenske retsorden.
- 17 Det skal bemærkes, at ifølge flertallet i den forelæggende ret skal denne bestemmelse i artikel 1, stk. 2, i direktiv 93/13 ikke finde anvendelse, fordi den ikke udtrykkeligt er blevet gennemført i den hellenske retsorden, hvorfor de hellenske retter kan vurdere, om kontraktvilkår, der afspejler bindende (og

deklaratoriske) love eller administrative bestemmelser, er urimelige. Som anført ovenfor er det blevet hævdet, at denne undtagelse skal anses for at være omfattet af bestemmelsen i artikel 2, stk. 6, i nr. 2251/1994 på grundlag af en EU-konform fortolkning. Endvidere udgør denne bestemmelse en fuldstændig gennemførelse af artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1, i direktiv 93/13. Ifølge denne holdning kan udelukkelsen af kontraktvilkår, der afspejler bindende (og deklaratoriske) love eller administrative bestemmelser, fra bedømmelse af urimeligheden anses for at være fastlagt i bestemmelserne i direktivets artikel 3, stk. 1, og artikel 4, stk. 1. Denne fortolkningsstilgang er genstand for et af de præjudicielle spørgsmål, som er forelagt Domstolen.

- 18 Et medlem af dommerkollegiet i den forelæggende ret er af den opfattelse, at det omhandlede retlige spørgsmål allerede er blevet afgjort af Arios Pagos (øverste domstol i civile sager og straffesager, Grækenland) i plenum, og at den forelæggende ret skal behandle og træffe afgørelse vedrørende både de faktiske og retlige aspekter af den foreliggende sag, uden at det er nødvendigt at anmode Domstolen om en præjudiciel afgørelse.

ARBEJDSDOKUMENT